

LIBRIS
Colecție coordonată de Sorin Mărculescu.

We know
books

Editor: Călin Vlasie
Redactor: Mugurel Butuza
Tehnoredactor: Robert Antonescu
Coperta colecției: Andrei Mănescu
Ilustrația copertei: Gustave Doré, *Don Quichotte*, 1863, detaliu
Prepress: Viorel Mihart

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CERVANTES SAAVEDRA, MIGUEL DE

Opere narative complete / Miguel de Cervantes; st. introd.,
trad., tab. cron., note și comentarii de Sorin Mărculescu. – Pitești:
Paralela 45, 2008

4 vol.

ISBN 978-973-47-0527-6

Vol. 2. Tomul 1. 2009. – ISBN 978-973-47-0780-5

I. Mărculescu, Sorin (trad., pref.)

821.134.2-3(081)=135.1

Miguel de Cervantes, *Don Quijote de la Mancha*,
edición del Instituto Cervantes, 1605–2005, dirigida por Francisco Rico,
con la colaboración de Joaquín Forradellas. Galaxia Gutenberg, Círculo
de Lectores, Centro para la Edición de los Clásicos Españoles, 2 vol., 2004

Copyright © Editura Paralela 45, 2009, pentru prezenta ediție

MIGUEL DE CERVANTES

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

I

Traducere din spaniolă, studiu introductiv,
cronologie, note și comentarii de

SORIN MĂRCULESCU

PARALELA 45

INGENIOSUL CAVALER
DON QUIJOTE DE LA MANCHA

CERTIFICAT DE PREȚ

3

DOVADĂ DE CORECTURĂ

3

APROBARE

4

APROBARE

4

APROBARE

5

PRIVILEGIU

8

PROLOG CĂTRE CITITOR

11

DEDICAȚIE CĂTRE CONTELE DE LEMOS

16

CAPITOLUL 1

*Despre cele discutate de către preot și bărbier
cu don Quijote cu privire la boala sa*

19

CAPITOLUL 2

*Care vorbește despre notabila gălceavă pe care o avu Sancho Panza
cu nepoata și jupâneasa lui don Quijote, împreună cu alte subiecte hazlii*

32

CAPITOLUL 3

*Despre ridicola convorbire care avu loc între don Quijote,
Sancho Panza și bacalaureatul Sansón Carrasco*

38

CAPITOLUL 4

Unde Sancho Panza îi dă satisfacție bacalaureatului Sansón Carrasco în legătură cu dubiile și întrebările sale, împreună cu alte întâmplări vrednice a fi știute și povestite
47

CAPITOLUL 5

Despre discernătoarea și hazlia convorbire care au loc între Sancho Panza și nevasta lui, Teresa Panza, și alte evenimente vrednice de fericită aducere-aminte
53

CAPITOLUL 6

Despre ceea ce i se întâmplă lui don Quijote cu nepoata și jupâneasa lui, fiind unul din capitolele cele mai importante din întreaga istorie
60

CAPITOLUL 7

Despre ceea ce se petrece între don Quijote și scutierul său, cu alte întâmplări celebrisime
66

CAPITOLUL 8

Unde se povestește ce i se întâmplă lui don Quijote ducându-se să o vadă pe doamna sa Dulcineea din Toboso
74

CAPITOLUL 9

Unde se povestește ceea ce se va vedea în el
83

CAPITOLUL 10

Unde se povestește iscusința cu care a știut Sancho să o farmece pe doamna Dulcineea și despre alte întâmplări pe cât de caraghioase, pe-atât de adevărate
87

CAPITOLUL 11

Despre ciudata aventură care i s-a întâmplat viteazului don Quijote cu carul sau harabaua „Curților Morții”
97

CAPITOLUL 12

Despre ciudata aventură ce i s-a întâmplat viteazului don Quijote cu bravul Cavaler al Oglinzilor
104

CAPITOLUL 13

Unde continuă aventura Cavalerului din Pădure, împreună cu discernătorul, noul și gingașul colocviu ce au loc între cei doi scutieri
112

CAPITOLUL 14

Unde continuă aventura Cavalerului din Pădure
119

CAPITOLUL 15

Unde se povestește și se face cunoscut cine erau Cavalerul Oglinzilor și scutierul său
130

CAPITOLUL 16

Despre cele întâmplate lui don Quijote cu un cavaler discernător din La Mancha
133

CAPITOLUL 17

Unde se arată punctul suprem și extrem în care ajunse și putu ajunge nemaiauzitul curaj al lui don Quijote, cu fericit încheiata aventură a leilor
143

CAPITOLUL 18

Despre cele ce i se întâmplară lui don Quijote în castelul sau casa Cavalerului cu Mantia Verde, împreună cu alte lucruri ieșite din comun
153

CAPITOLUL 19

Unde se povestește aventura păstorului îndrăgostit, cu alte într-adevăr hazlii întâmplări
163

CAPITOLUL 20

Unde se povestește nunta lui Camacho cel bogat, cu pățania lui Basilio cel sărac
171

CAPITOLUL 21

Unde continuă nunta lui Camacho, cu alte pățanii delectabile
181

CAPITOLUL 22

Unde se dă seamă despre marea aventură din peștera lui Montesinos, aflată în inima La Manchei, pe care o duse la fericit sfârșit viteazul don Quijote de la Mancha
187

CAPITOLUL 23

Despre admirabilele lucruri pe care incomparabilul don Quijote povestește că le văzuse în adâncă peșteră a lui Montesinos și a căror imposibilitate și măreție fac ca aventura aceasta să fie considerată apocrifă
196

CAPITOLUL 24

Unde se povestesc mii de mărunțișuri pe cât de inoportune, pe-atât de necesare adevăratei înțelegeri a acestei mari istorii
208

CAPITOLUL 25

Unde se pornește aventura cu răgetul de măgar și cea hazlie cu păpușarul, odată cu memorabilele ghiciri ale maimuței ghicitoare
215

CAPITOLUL 26

Unde continuă nostima aventură cu păpușarul, cu alte lucruri într-adevăr foarte bune
224

CAPITOLUL 27

Unde se dă seamă cine erau meșterul Pedro și maimuța lui, împreună cu încurcătura pe care o avu don Quijote în aventura cu răgetul de măgar, pe care nu o termină cum ar fi vrut și cum gândise
234

CAPITOLUL 28

Despre lucruri de care Benengeli spune că le va cunoaște cine-l va citi, dacă le va citi cu luare-aminte
241

CAPITOLUL 29

Despre faimoasa aventură cu barca fermecată
247

CAPITOLUL 30

Despre ce i se întâmplă lui don Quijote cu o frumoasă vânătoare
253

CAPITOLUL 31

Care vorbește despre multe și mărețe lucruri
258

CAPITOLUL 32

Despre răspunsul pe care i-l dădu don Quijote muștrătorului său, cu alte întâmplări grave și hazlie
267

CAPITOLUL 33

Despre delectabilul taifas pe care-l petrecură ducesa și domnișoarele sale cu Sancho Panza, vrednic a fi citit și notat
281

CAPITOLUL 34

Care povestește despre aflarea felului cum urma să fie dezvrăjită neasemuita Dulcineea din Toboso și este una dintre aventurile cele mai vestite din această carte
289

CAPITOLUL 35

Unde continuă înștiințarea pe care o primi don Quijote despre dezvrăjirea Dulcineei, cu alte evenimente vrednice de uimire
297

CAPITOLUL 36

Unde se povestește ciudata și nemaînchipuita aventură a duenei Dolorida, alias contesa Trifaldina, împreună cu o epistolă pe care Sancho Panza i-a scris-o nevastei sale, Teresa Panza
305

CAPITOLUL 37

Unde continuă faimoasa aventură a duenei Dolorida
311

CAPITOLUL 38

Unde se dă seamă despre cea dată cu privire la reaua-i vânturare de către duena Dolorida
313

CAPITOLUL 39

Unde doamna Trifaldina își urmează uimitoarea și memorabila istorie
321

CAPITOLUL 40

Despre lucruri ce sunt legate și țin de această aventură și de această memorabilă istorie
324

CAPITOLUL 41

Despre venirea lui Clamplemno, cu sfârșitul acestei întinse aventuri
331

CAPITOLUL 42

Despre sfaturile pe care i le-a dat don Quijote lui Sancho Panza înainte de-a merge să-și guverneze insula, cu alte lucruri bine cumpănite
342

CAPITOLUL 43

Despre sfaturile secunde pe care i le-a dat don Quijote lui Sancho Panza
348

CAPITOLUL 44

Cum a fost dus Sancho Panza la guvernământ sa și despre ciudata aventură ce i se întâmplă în castel lui don Quijote
354

CAPITOLUL 45

Despre felul cum a intrat marele Sancho Panza în posesia Insulei sale și despre chipul în care a început să guverneze
365

CAPITOLUL 46

Despre grozava spaimă zurgălăiască și pisicească prin care trecu don Quijote de-a lungul dragostelor îndrăgostitei Altisidora
372

CAPITOLUL 47

Unde se povestește mai departe cum se comporta Sancho în guvernarea sa
377

CAPITOLUL 48

Despre ceea ce i s-a întâmplat lui don Quijote cu doña Rodríguez, duena ducesei, dimpreună cu alte evenimente vrednice a fi consemnate în scris și demne de veșnică aducere-aminte
387

CAPITOLUL 49

Despre cele întâmplare lui Sancho în timp ce-și făcea rondul prin Insulă
395

CAPITOLUL 50

Unde se aduce la cunoștință cine erau fermecătorii și călăii care o biciuiseră pe duenă și-l ciupiseră și-l zgâriaseră pe don Quijote, împreună cu cele întâmplare pajului care-i dusesese scrisoarea Teresei Sancho, nevasta lui Sancho Panza
407

CAPITOLUL 51

Despre propășirea guvernării lui Sancho Panza, cu alte asemenea evenimente de toată minunea
417

CAPITOLUL 52

Unde se povestește aventura celei de-a doua duene Dolorida, sau Obidita, altminteri numite doña Rodríguez
426

CAPITOLUL 53

Despre trudnicul sfârșit și capăt de care a avut parte guvernarea lui Sancho Panza
433

CAPITOLUL 54

Care se ocupă de lucruri privind această istorie, și nicidecum alta
439

CAPITOLUL 55

Despre cele întâmplare lui Sancho pe drum și-altele de n-au pereche
448

CAPITOLUL 56

Despre prodigioasa și nemaivăzuta bătălie ce avu loc între don Quijote de la Mancha și lacheul Tosilos pentru a o apăra pe fiica duenei doña Rodríguez
455

CAPITOLUL 57

Care se ocupă de felul cum don Quijote și-a luat rămas-bun de la duce și de ceea ce i s-a întâmplat cu discernătoarea și neobrăzată Altisidora, camerista ducesei
461

CAPITOLUL 58

Care se ocupă de felul cum pe don Quijote îl cotropiră atâtea aventuri, încât nu-și dădeau răgaz una alteia
465

CAPITOLUL 59

Unde se povestește despre extraordinarul eveniment, putând fi socotit aventură, care i s-a întâmplat lui don Quijote
477

CAPITOLUL 60

Despre cele întâmplare lui don Quijote în drum spre Barcelona
486

CAPITOLUL 61

Despre ce i s-a întâmplat lui don Quijote la intrarea în Barcelona, cu alte lucruri care țin mai mult de adevăr decât de discernământ
500

LBRIS

We know
books

CAPITOLUL 62

*Care se ocupă de aventura cu capul fermecat,
împreună cu alte copilării ce nu se poate să nu fie povestite*

503

CAPITOLUL 63

*Despre necazul care îl lovi pe Sancho Panza la vizitarea uneia dintre galere
și nemaîntâlnita aventură a frumoasei morisce*

517

CAPITOLUL 64

*Care se ocupă de aventura ce-i pricinui lui don Quijote
cel mai mare necaz din toate câte i se întâmplaseră până atunci*

526

CAPITOLUL 65

*Unde se aduce la cunoștință cine era Cavalerul Albei Luni,
împreună cu eliberarea lui don Gregorio, și despre alte evenimente*

531

CAPITOLUL 66

*Care se ocupă de ceea ce va vedea cine-l va citi
sau va auzi cine-l va asculta citit*

537

CAPITOLUL 67

*Despre hotărârea pe care o luă don Quijote de a se face păstor
și de a trăi câmpenește în vreme ce se scurgea anul promisiunii sale,
împreună cu alte evenimente într-adevăr plăcute și bune*

543

CAPITOLUL 68

Despre porceasca aventură care i se întâmplă lui don Quijote

548

CAPITOLUL 69

*Despre cea mai ciudată și mai extraordinară aventură
ce i se întâmplă lui don Quijote pe tot parcursul acestei mari istorii*

555

CAPITOLUL 70

*Care urmează capitolului șaiszeci și nouă
și se ocupă de lucruri deloc inutile pentru claritatea acestei istorii*

560

CAPITOLUL 71

*Despre ceea ce li se întâmplă lui don Quijote
și scutierului său Sancho pe drumul către satul lor*

568

CAPITOLUL 72

Despre felul cum ajunseră în satul lor don Quijote și Sancho

574

CAPITOLUL 73

*Despre semnele prevestitoare pe care le avu don Quijote la intrarea
în satul său, dimpreună cu alte evenimente
ce împodobesc și acreditează această măreață istorie*

579

CAPITOLUL 74

*Despre cum căzu la pat don Quijote,
despre testamentul pe care-l făcu și moartea lui*

584

INDICE DE NUME

593

CAPITOLUL 12⁹*Despre cele discutate de către preot și bărbier
cu don Quijote cu privire la boala sa*

Cide Hamete Benengeli, în cea de-a doua parte³⁰ a acestei istorii și a treia plecare a lui don Quijote, povestește că preotul și bărbierul stătură aproape o lună fără a-l vedea³¹, ca să nu-i reîmprospăteze și reamintească lucrurile trecute, dar nu lipsiră din pricina asta să le viziteze pe nepoata și jupâneasa lui, recomandându-le să-i poarte de grijă răsfățându-l, dându-i să mănânce lucruri fortifiante și potrivite pentru inimă și creier, de unde i se trăgea, în bună logică, tot nenorocul. Ele spuseră că așa și făceau și aveau s-o facă și mai departe, cu toată bunăvoința și atenția posibilă, deoarece observau că stăpânul lor dădea cu fiecă clipă tot mai multe semne că era în toate mințile. Ceea ce le aduse celor doi mare mulțumire, întrucât li se păru că le fusese nimerită decizia de a-l

²⁹ Spre deosebire de partea întâi, cea de-a doua nu mai are versuri preliminare, contrazicând și întreaga tradiție a epocii. Se subliniază astfel unicitatea auctorială a operei lui Cervantes.

³⁰ Pentru prima oară se vorbește despre „partea a doua“, anulându-se astfel cele patru în care era împărțit primul volum.

³¹ Se scursese aproape o lună între acțiunea din prima și din a doua parte, ceea ce presupune o anumită inconsecvență cronologică. Acțiunea din *DQ I* s-a desfășurat vara. În *II*, 4 se spune că în câteva zile vor avea loc întrecerile de Sfântul Gheorghe de la Zaragoza (aprilie), iar în *II*, 11, don Quijote se întâlnește cu căruța Curților Morții (sărbătoarea de *Corpus Christi*, din mai), de unde se poate deduce că evenimentele aveau loc primăvara. Cum acțiunea primei părți se petrecuse vara, s-a trecut de la vara din prima parte la cea din a doua, escamotându-se lunile de iarnă. Pe de altă parte, scrisoarea lui Sancho către nevasta lui (*II*, 36) este datată 20 iulie 1614, în vreme ce *DQ I* a apărut în 1605.

fi adus vrăjit în carul cu boi, după cum s-a povestit în prima parte a acestei pe cât de mărețe, pe-atât de meticuloase istorii, în ultimul ei capitol; drept care se hotărâră să-l viziteze și să-i constate cu ochii lor ameliorarea, chiar dacă li se părea aproape cu neputință ca ea să fi avut loc, și se hotărâră să nu atingă niciun punct referitor la cavaleria rătăcitoare, ca să nu riște a le descoase pe cele³² ale răinii, care erau încă atât de fragede.

Îl vizitară în sfârșit, și-l găsiră șezând în pat, îmbrăcat într-un camizol de noapte din flanea verde, cu o scufie roșie toledană; și era atât de uscat și de afumat, încât nu părea făcut decât din carne de mumie. Fură foarte bine primiți de el, îl întrebară de sănătate și el le dădu seamă despre starea lui cu multă judecată și cu vorbe foarte elegante. Și, în decursul convorbirii, ajunseră să discute despre ceea ce se numește „rațiune de stat“ și feluri de guvernământ, îndreptând cutare abuz și osândindu-l pe altul, reformând un obicei și mazilind altul, fiecare dintre cei trei devenind câte un nou legislator, un Licurg modern sau un Solon nou-nouț³³, și primeniră atât de bine republica, încât nu s-ar fi părut decât că o pusese în într-o vatră de fierar și o scosese alta decât cea pe care o pusese; și don Quijote vorbi cu atâta discernământ în toate subiectele abordate, încât cei doi examinatori se încredințară fără dubiu că era pe de-a-ntregul vindecat și cu mintea întreagă.

Nepoata și jupâneasa fură și ele de față la conversație și nu mai conteneau să dea mulțumită lui Dumnezeu că-l vedeau pe stăpânul lor cu mintea atât de bună; preotul însă, schimbând hotărârea dintâi, care fusese de-a nu aduce vorba despre nimic referitor la cavalerie, vru să ducă până la capăt încercarea de a vedea dacă sănătatea lui don Quijote era înșelătoare sau adevărată, așa că, dintr-una-ntr-alta, ajunse să povestească unele știri sosite de la curte și, printre altele, spuse că se dădea drept sigur că Turcul cobora cu o flotă puternică³⁴ și că nu i se cunoșteau

³² E vorba de „punctele“ (sp. *puntos*) în dublul sens de „subiecte“ și „puncte de sutură“.

³³ Licurg din Sparta (sec. al X-lea î.Cr.) și Solon Atenianul (sec. al VI-lea–al V-lea î.Cr.) erau deseori citați ca exemple de legislatori model.

³⁴ Prezența forțelor turcești în Mediterana era tot amenințătoare, în pofida victoriei de la Lepanto, și alcătuia un subiect constant de conversații și ipoteze

intențiile și nici unde avea de gând să descarce un nor de vijelie atât de mare și că de teama asta, care ne alarmează an de an, fusese cuprinsă toată creștinătatea, iar Maiestatea Sa poruncise să fie puse sub arme coastele Neapoleului și Siciliei și ale insulei Malta³⁵. La asta, don Quijote răspunse:

— Maiestatea Sa a procedat ca un foarte prudent războinic la înarmarea din vreme a statelor sale, pentru ca dușmanul să nu-l găsească nepregătit; dar, dacă mi s-ar urma sfatul, l-aș sfătui să ia o măsură la care Maiestatea Sa, în ceasul acesta, se vede că e foarte departe de a se gândi.

De cum auzi asta, preotul își și spuse în sine sa: „Domnul să te aibă-n paza lui, sărmane don Quijote, căci mi se pare că te prăbușești de pe culmea înaltă a nebuniei în adâncul abis al naivității tale!“

Dar bărbierul, căruia-i și trecuse prin cap același gând ca și preotului, îl întreabă pe don Quijote care erau ideea și măsura ce i se păreau că ar fi fost bine să fie luate: s-ar fi putut să fie una de asemenea soi, încât să se înscrie pe lista numeroaselor idei nechibzuite ce li se tot dau de obicei suveranilor.

— A mea, domnule rade-bărbi – zise don Quijote –, nu este deloc nechibzuită, ci adânc chibzuită.

— Nu zic asta – replică bărbierul –, dar experiența a arătat că toate sau mai toate proiectele himerice propuse Maiestății Sale sunt fie imposibile sau smintite, fie spre paguba regelui sau a regatului.

— Ei bine, al meu – zise Don Quijote – nu e nici imposibil, nici smintit, ci este cel mai lesnicios, cel mai just și cel mai inspirat și mai repede aplicabil din câte pot încolți în gândirea vreunui himerist.

— Zăbovești cam mult să ni-l spui, seniore don Quijote – zise preotul.

— N-aș vrea – zise don Quijote – să-l spun aici și acum, iar mâine-n zori să se trezească în urechile domnilor consilieri, ca să se aleagă altcineva cu favorurile și răsplata muncii mele.

alarmante. Flota otomană putea să atace (*bajaba* „cobora“, adică își părăsea baza din Constantinopol) oricând coastele Spaniei și ale Italiei meridionale.

³⁵ Malta, ultimul refugiu-enclavă al Ordinului cavalerilor Sfântului Ioan de la Ierusalim, fusese asediată în 1565. La situația ei, don Quijote putea fi, așadar, cu atât mai sensibil.

— În ce mă privește — zise bărbierul —, îmi dau cuvântul, aici ca și-n fața lui Dumnezeu, să nu spun ce va fi să-mi spui domnia ta nici regelui, nici turnului³⁶, nici vreunui muritor, jurământ pe care l-am învățat din balada cu preotul care, la introitus, l-a-nștiințat pe rege de hoțul ce-i furase suta de dubloni și catărul iute de picior³⁷.

— Nu știu povestea asta — zise don Quijote —, știu însă că jurământul acesta e bun, încredințat fiind că domnul bărbier este om de ispravă.

— Chiar de n-ar fi — zise preotul —, garantez eu și răspund pentru el că în cazul de față nu va vorbi mai mult ca un mut, sub pedeapsa sentinței cu tot cu cheltuielile de judecată.

— Dar pentru domnia ta cine garantează, domnule părinte? — zise don Quijote.

— Profesiunea mea — răspunse preotul —, care este să păstrez secretul.

— Ei, fir-aș să fiu! — zise atunci don Quijote —. Ce trebuie mai mult decât ca Maiestatea Sa să dea poruncă, prin strigare publică, negreșit, să mi se strângă la curte într-o zi anume-aleasă³⁸ toți cavalerii rătăcitori ce cutreieră Spania, că și de-ar veni doar o jumătate de duzină, s-ar putea să fie printre ei unul în stare să distrugă el singur toată puterea Turcului? Fiți atenți la mine, domnilor, și urmăriți-mă. Ce, e oare o noutate ca un singur cavaler rătăcitor să sfărâme o armată de două sute de mii de oameni, ca și cum toți împreună ar fi un singur grumaz sau ar fi făcuți din turtă de migdale?³⁹ Dacă nu, ia spuneți-mi câte istorii nu sunt pline de miracolele astea. Dacă ar fi să mai trăiască azi, într-un ceas rău pentru mine, că-n numele altcuiva nu vreau să vorbesc, faimosul don

³⁶ Expresie proverbială împrumutată din jocul de șah: „Ni a rey, ni a roque“, adică nimănui (sp. *enrocar* „a face rocadă“).

³⁷ Se referă la o snoavă în care un preot, victimă a unui furt de care luase cunoștință la spovedanie, se folosește de o stratagemă pentru a-l da pe vinovat pe mâna justiției, fără însă a viola secretul sacramentului.

³⁸ Par două versuri dintr-o baladă neidentificată.

³⁹ Pasajul acesta a inspirat echivocul interpretării lui Dostoievski, vezi Fr. Maldonado de Guevara, „Dostoyevsky y el Quijote“, *Anales Cervantinos*, 3, pp. 367–375 (1953).

Belianís sau vreunul din nenumărata descendență a lui Amadís de Gaula! Păi dacă ar trăi azi vreunul dintre aceștia și s-ar înfrunta cu Turcul, zău că n-aș pune rămășag pe victoria acestuia. Ci Domnul va veghea asupra poporului său și-i va hărăzi pe cineva care, chiar de nu va fi la fel de brav ca răposatii cavaleri rătăcitori, cel puțin nu le va fi mai prejos în eroism; Dumnezeu mă-nțelege, și mai mult nu spun.

— Vai! — zise nepoata la vorbele acestea —. Să mor dacă stăpânul meu nu vrea să se facă iarăși cavaler rătăcitor!

La care don Quijote zise:

— Cavaler rătăcitor voi muri, iar Turcul coboare și urce când o vrea și cât de puternic îi va da mâna, că zic iarăși că mă-nțelege Dumnezeu.

Atunci zise bărbierul:

— Vă rog stăruitor, domnilor, să-mi dați învoire să istorisesc o poveste scurtă care s-a întâmplat la Sevilla și pe care, întrucât vine-aici ca turnată, tare-mi vine s-o povestesc.

Don Quijote îi acordă învoirea, iar preotul și ceilalți atenția lor, și el începu precum urmează:

— În balamucul din Sevilla⁴⁰ se afla un om care fusese dus acolo de rude pentru că era lipsit de judecată. Își luase diploma în drept canonic la Osuna⁴¹, dar și la Salamanca să și-o fi luat, tot n-ar fi lipsit să fie nebun. Diplomatul ăsta, după câțiva ani de reculegere, s-a încredințat că se cumintise și că era întreg la minte și, cu închipuirea asta, i-a scris arhiepiscopului și l-a implorat stăruitor și cu argumente foarte bine ticluite să poruncească să fie scos din mizeria aceea în care trăia, deoarece, prin mila Domnului, își recăpătase judecata pierdută, dar rudele, ca să se bucure de parte din averea lui, îl țineau acolo și, în pofida adevărului, voiau ca el să rămână nebun până la moarte. Arhiepiscopul, convins de numeroasele bilete bine aduse din condei și discernătoare, îi porunci unui capelan de-al său să se informeze pe lângă rectorul casei dacă cele scrise de licențiatul acela erau adevărate și totodată să stea de

⁴⁰ Numele oficial era *Hospital de los Inocentes*.

⁴¹ Universitatea din Osuna, fondată în 1548 de către don Juan Téllez Girón, era considerată „minoră“ și, la fel ca aceea din Sigüenza (*DQ I*, 1), pare a fi fost ținta multor ironii. Cervantes o menționează în diverse rânduri în aceeași termeni.

Editor: Călin Vlășie
Redactor: Mugurel Butuza
Tehnoredactor: Robert Antonescu
Coperta colecției: Andrei Mănescu
Ilustrația copertei: Gustave Doré, *Don Quichotte*, 1863, detaliu
Prepress: Viorel Mihart

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CERVANTES SAAVEDRA, MIGUEL DE

Opere narative complete / Miguel de Cervantes; st. introd.,
trad., tab. cron., note și comentarii de Sorin Mărculescu. – Pitești:
Paralela 45, 2008

4 vol.

ISBN 978-973-47-0527-6

Vol. 2. Tomul 2. 2009. – ISBN 978-973-47-0781-2

I. Mărculescu, Sorin (trad., pref.)

821.134.2-3(081)=135.1

Miguel de Cervantes, *Don Quijote de la Mancha*,
edición del Instituto Cervantes, 1605–2005, dirigida por Francisco Rico,
con la colaboración de Joaquín Frradellas. Galaxia Gutenberg, Círculo
de Lectores, Centro para la Edición de los Clásicos Españoles, 2 vol., 2004

Copyright © Editura Paralela 45, 2009, pentru prezenta ediție

MIGUEL DE CERVANTES

DON QUIJOTE
DE LA MANCHA

II

Traducere din spaniolă, studiu introductiv,
cronologie, note și comentarii de

SORIN MĂRCULESCU

CUPRINS

Notă liminară / V

TRADUCĂTORUL ÎN BIBLIOTECA ZIDITĂ

Studiu introductiv de Sorin Mărculescu / IX

Cronologie sumară / LIII

INGENIOSUL HIDALG
DON QUIJOTE DE LA MANCHA

CERTIFICAT DE PREȚ

3

DOVADĂ DE CORECTURĂ

4

REGELE

5

DUCELUI DE BÉJAR

7

PROLOG

8

LA CARTEA *DON QUIJOTE DE LA MANCHA*,

URGANDA CEA DE NERECUNOSCUȚ

17

AMADÍS DE GAULA CĂTRE DON QUIJOTE DE LA MANCHA

20

DON BELIANÍS DE GRECIA CĂTRE DON QUIJOTE DE LA MANCHA

21

DOAMNA ORIANA CĂTRE DULCINEEA DIN TOBOSO

22

GANDALÍN, SCUTIERUL LUI AMADÍS DE GAULA,
CĂTRE SANCHE PANZA, SCUTIERUL LUI DON QUIJOTE

23

ȘUGUBĂȚUL, POET ÎMPĂNAT, LA SANCHE PANZA ȘI LA RUȘINANTE

23

ORLANDO FURIOSUL LUI DON QUIJOTE DE LA MANCHA

25

CAVALERUL DE FEBUS CĂTRE DON QUIJOTE DE LA MANCHA

25

DE LA SOLISDAN LUI DON QUIJOTE DE LA MANCHA

26

DIALOG ÎNTRE BABIECA ȘI RUȘINANTE

27

PRIMA PARTE DIN INGENIOSUL HIDALG DON QUIJOTE DE LA MANCHA

CAPITOLUL 1

*Care vorbește despre condiția și îndeletnicirile
faimosului și viteazului hidalg don Quijote de la Mancha*

29

CAPITOLUL 2

*Care vorbește despre întâia plecare
din baștina sa întreprinsă de ingeniosul don Quijote*

38

CAPITOLUL 3

*Unde se povestește chipul hazliu
găsit de către don Quijote ca să fie armat cavaler*

44

CAPITOLUL 4

Despre cele întâmplate cavalerului nostru când pleacă de la han

51

CAPITOLUL 5

Unde continuă a se povesti necazul cavalerului nostru

57

CAPITOLUL 6

*Despre nostima și marea puricare pe care o făcură preotul și bărbierul
în biblioteca ingeniosului nostru hidalg*

63

CAPITOLUL 7

Despre a doua plecare a bunului nostru cavaler don Quijote de la Mancha

73

CAPITOLUL 8

*Despre marele succes pe care viteazul don Quijote de la Mancha îl repurtă
în spăimântătoarea și nemaînchipuita aventură cu morile de vânt,
cu alte întâmplări vrednice de fericită aducere-aminte*

79

PARTEA A DOUA DIN INGENIOSUL HIDALG DON QUIJOTE DE LA MANCHA

CAPITOLUL 9

*Unde se încheie și ia sfârșit uluitoarea bătălie
pe care o dădură cutezătorul vizcain și viteazul manceg*

89

CAPITOLUL 10

*Despre ceea ce i s-a mai întâmplat lui don Quijote cu vizcainul
și despre primejdia în care s-a pomenit cu o strânsură de yanguezi*

95

CAPITOLUL 11

Despre cele întâmplate lui don Quijote cu niște păstori de capre

102

CAPITOLUL 12

Despre cele povestite de către un căprar celor ce se aflau cu don Quijote

109

CAPITOLUL 13

Unde se încheie povestea păstoricei Marcela, împreună cu alte întâmplări

116

CAPITOLUL 14

*Unde se introduc versurile disperate ale răposatului păstor,
împreună cu alte întâmplări nesperate*

127

PARTEA A TREIA DIN INGENIOSUL HIDALG DON QUIJOTE DE LA MANCHA

CAPITOLUL 15

*Unde se povestește nefericita aventură
de care a dat don Quijote când dădu peste niște yanguezi haini*

138

CAPITOLUL 16

Despre cele întâmplate ingeniosului hidalg în hanul pe care și-l închipuia castel
146

CAPITOLUL 17

Unde continuă nenumăratele munci pe care bravul don Quijote și bunul său scutier Sancho Panza le-au avut de îndurat în hanul pe care, spre nenorocirea lor, îl credea castel
154

CAPITOLUL 18

Unde se povestesc vorbele schimbate de către Sancho Panza cu stăpânul său, cu alte aventuri vrednice de-a fi povestite
163

CAPITOLUL 19

Despre discernătoarele vorbe pe care le schimba Sancho cu stăpânul său și despre aventura ce li se întâmplă cu un cadavru, dimpreună cu alte întâmplări faimoase
175

CAPITOLUL 20

Despre nemaivăzuta și nemaiauzita aventură pe care niciun cavaler vestit din lume n-ar fi dus-o la bun sfârșit cu mai puțină primejdie decât cea săvârșită de către viteazul don Quijote de la Mancha
183

CAPITOLUL 21

Care vorbește despre măreața aventură și bogata cucerire a coifului lui Mambrino, cu alte lucruri întâmplate invincibilului nostru cavaler
198

CAPITOLUL 22

Despre libertatea dăruită de către don Quijote multor nefericiți duși cu anasăna unde nu ar fi vrut să meargă
210

CAPITOLUL 23

Despre ceea ce i s-a întâmplat faimosului don Quijote de la Mancha în Sierra Morena și care a fost una dintre cele mai neobișnuite aventuri ce se povestesc în această istorie adevărată
223

CAPITOLUL 24

Unde continuă aventura din Sierra Morena
235

CAPITOLUL 25

Care vorbește despre ciudatele lucruri ce i s-au întâmplat în Sierra Morena viteazului cavaler de la Mancha și despre felul cum a imitat penitența Frumosului Tenebros
244

CAPITOLUL 26

Unde continuă subțirile pe care, de îndrăgostit, le săvârși don Quijote în Sierra Morena
263

CAPITOLUL 27

Despre felul cum preotul și bărbierul și-au pus în aplicare planul, împreună cu alte lucruri vrednice de a fi povestite în această mare istorie
271

PARTEA A PATRA A INGENIOSULUI HIDALG DON QUIJOTE DE LA MANCHA

CAPITOLUL 28

Care vorbește despre noua și plăcuta aventură ce li se întâmplă preotului și bărbierului în același munte
290

CAPITOLUL 29

Care vorbește despre discernământul frumoasei Doroteea, cu alte lucruri foarte plăcute și amuzante
304

CAPITOLUL 30

Care vorbește despre nostimul tertip găsit spre a-l scoate pe cavalerul nostru îndrăgostit din nespus de aspra penitență la care se înhămasese
317

CAPITOLUL 31

Despre savuroasele discuții care auură loc între don Quijote și Sancho Panza, scutierul său, împreună cu alte întâmplări
328

CAPITOLUL 32

Care vorbește despre cele întâmplate la han întregii cete a lui don Quijote
338

CAPITOLUL 33

Unde se povestește nuvela despre „Curiosul imprudent“
346

CAPITOLUL 34

Unde continuă nuvela despre „Curiosul imprudent“
366

CAPITOLUL 35

Unde se pune capăt nuvelei despre „Curiosul imprudent“
386

CAPITOLUL 36

Care vorbește despre sălbatica și nemaipomenita bătălie dusă de către don Quijote împotriva unor burdufuri de vin negru, împreună cu alte evenimente ce i se întâmplară la han
395

CAPITOLUL 37

Unde continuă istoria faimoasei infante Moimițomițona, cu alte aventuri pline de haz
405

CAPITOLUL 38

Care vorbește despre curiosul discurs pe care l-a ținut don Quijote cu privire la arme și litere
416

CAPITOLUL 39

Unde robul își povestește viața și pățaniile
421

CAPITOLUL 40

Unde continuă istoria robului
430

CAPITOLUL 41

Unde robul tot își mai continuă istorisirea
444

CAPITOLUL 42

Care vorbește despre ce s-a mai întâmplat cu precădere la han și despre multe alte lucruri vrednice a fi cunoscute
464

CAPITOLUL 43

Unde se povestește plăcuta istorie a tânărului catârgiu, împreună cu alte ciudate peripeții petrecute la han
472

CAPITOLUL 44

Unde continuă nemaiauzitele peripeții de la han
483

CAPITOLUL 45

În care se clarifică în cele din urmă dubiul despre coiful lui Mambrino și samar, cu alte aventuri petrecute, în deplin adevăr
492

CAPITOLUL 46

Despre notabila aventură a poterașilor și marea ferocitate a bunului nostru cavaler don Quijote
500

CAPITOLUL 47

Despre felul ciudat în care a fost vrăjit don Quijote de la Mancha, cu alte întâmplări faimoase
509

CAPITOLUL 48

Unde canonicul continuă materia cărților cavaleresti, cu alte lucruri demne de ingeniozitatea sa
519

CAPITOLUL 49

Unde se vorbește despre conversația plină de discernământ pe care a avut-o Sancho Panza cu stăpânul său don Quijote
528

CAPITOLUL 50

Despre discernătoarele dispute pe care le-au avut don Quijote și canonicul, împreună cu alte întâmplări
537

CAPITOLUL 51

Care vorbește despre ceea ce le povesti păstorul de capre tuturor celor care-l duceau pe viteazul don Quijote
544

CAPITOLUL 52

Despre încăierarea pe care o au don Quijote cu păstorul de capre, împreună cu ciudata aventură a flagelanților, căreia îi dădu fericită încheiere cu prețul nădușelii sale
549

CAPITOLUL 12⁹*Despre cele discutate de către preot și bărbier
cu don Quijote cu privire la boala sa*

Cide Hamete Benengeli, în cea de-a doua parte³⁰ a acestei istorii și a treia plecare a lui don Quijote, povestește că preotul și bărbierul stătură aproape o lună fără a-l vedea³¹, ca să nu-i reîmprospăteze și reamintească lucrurile trecute, dar nu lipsiră din pricina asta să le viziteze pe nepoata și jupâneasa lui, recomandându-le să-i poarte de grijă răsfățându-l, dându-i să mănânce lucruri fortifiante și potrivite pentru inimă și creier, de unde i se trăgea, în bună logică, tot nenorocul. Ele spuseră că așa și făceau și aveau s-o facă și mai departe, cu toată bunăvoința și atenția posibilă, deoarece observau că stăpânul lor dădea cu fiecă clipă tot mai multe semne că era în toate mințile. Ceea ce le aduse celor doi mare mulțumire, întrucât li se păru că le fusese nimerită decizia de a-l

²⁹ Spre deosebire de partea întâi, cea de-a doua nu mai are versuri preliminare, contrazicând și întreaga tradiție a epocii. Se subliniază astfel unicitatea auctorială a operei lui Cervantes.

³⁰ Pentru prima oară se vorbește despre „partea a doua“, anulându-se astfel cele patru în care era împărțit primul volum.

³¹ Se scursese aproape o lună între acțiunea din prima și din a doua parte, ceea ce presupune o anumită inconsecvență cronologică. Acțiunea din *DQ I* s-a desfășurat vara. În *II*, 4 se spune că în câteva zile vor avea loc întrecerile de Sfântul Gheorghe de la Zaragoza (aprilie), iar în *II*, 11, don Quijote se întâlnește cu căruța Curților Morții (sărbătoarea de *Corpus Christi*, din mai), de unde se poate deduce că evenimentele aveau loc primăvara. Cum acțiunea primei părți se petrecuse vara, s-a trecut de la vara din prima parte la cea din a doua, escamotându-se lunile de iarnă. Pe de altă parte, scrisoarea lui Sancho către nevasta lui (*II*, 36) este datată 20 iulie 1614, în vreme ce *DQ I* a apărut în 1605.

fi adus vrăjit în carul cu boi, după cum s-a povestit în prima parte a acestei pe cât de mărețe, pe-atât de meticuloase istorii, în ultimul ei capitol; drept care se hotărâră să-l viziteze și să-i constate cu ochii lor ameliorarea, chiar dacă li se părea aproape cu neputință ca ea să fi avut loc, și se hotărâră să nu atingă niciun punct referitor la cavaleria rătăcitoare, ca să nu riște a le descoase pe cele³² ale rănii, care erau încă atât de fragede.

Îl vizitară în sfârșit, și-l găsiră șezând în pat, îmbrăcat într-un camizol de noapte din flanea verde, cu o scufie roșie toledană; și era atât de uscat și de afumat, încât nu părea făcut decât din carne de mumie. Fură foarte bine primiți de el, îl întrebară de sănătate și el le dădu seamă despre starea lui cu multă judecată și cu vorbe foarte elegante. Și, în decursul convorbirii, ajunseră să discute despre ceea ce se numește „rațiune de stat“ și feluri de guvernământ, îndreptând cutare abuz și osândindu-l pe altul, reformând un obicei și mazilind altul, fiecare dintre cei trei devenind câte un nou legislator, un Licurg modern sau un Solon nou-nouț³³, și primeniră atât de bine republica, încât nu s-ar fi părut decât că o puseseră într-o vatră de fierar și o scosese alta decât cea pe care o puseseră; și don Quijote vorbi cu atâta discernământ în toate subiectele abordate, încât cei doi examinatori se încredințară fără dubiu că era pe de-a-ntregul vindecat și cu mintea întreagă.

Nepoata și jupâneasa fură și ele de față la conversație și nu mai conteneau să dea mulțumită lui Dumnezeu că-l vedeau pe stăpânul lor cu mintea atât de bună; preotul însă, schimbând hotărârea dintâi, care fusese de-a nu aduce vorba despre nimic referitor la cavalerie, vru să ducă până la capăt încercarea de a vedea dacă sănătatea lui don Quijote era înșelătoare sau adevărată, așa că, dintr-una-ntr-alta, ajunse să povestească unele știri sosite de la curte și, printre altele, spuse că se dădea drept sigur că Turcul cobora cu o flotă puternică³⁴ și că nu i se cunoșteau

³² E vorba de „punctele“ (sp. *puntos*) în dublul sens de „subiecte“ și „puncte de sutură“.

³³ Licurg din Sparta (sec. al X-lea î.Cr.) și Solon Atenianul (sec. al VI-lea-al V-lea î.Cr.) erau deseori citați ca exemple de legislatori model.

³⁴ Prezența forțelor turcești în Mediterana era tot amenințătoare, în pofida victoriei de la Lepanto, și alcătua un subiect constant de conversații și ipoteze

intențiile și nici unde avea de gând să descarce un nor de vijelie atât de mare și că de teama asta, care ne alarmează an de an, fusese cuprinsă toată creștinătatea, iar Maiestatea Sa poruncise să fie puse sub arme coastele Neapolelui și Siciliei și ale insulei Malta³⁵. La asta, don Quijote răspunse:

— Maiestatea Sa a procedat ca un foarte prudent războinic la înarmarea din vreme a statelor sale, pentru ca dușmanul să nu-l găsească nepregătit; dar, dacă mi s-ar urma sfatul, l-aș sfătui să ia o măsură la care Maiestatea Sa, în ceasul acesta, se vede că e foarte departe de a se gândi.

De cum auzi asta, preotul își și spuse în sine: „Domnul să te aibă-n paza lui, sărmane don Quijote, căci mi se pare că te prăbușești de pe culmea înaltă a nebuniei în adâncul abis al naivității tale!“

Dar bărbierul, căruia-i și trecuse prin cap același gând ca și preotului, îl întrebă pe don Quijote care erau ideea și măsura ce i se păreau că ar fi fost bine să fie luate: s-ar fi putut să fie una de asemenea soi, încât să se înscrie pe lista numeroaselor idei nechibzuite ce li se tot dau de obicei suveranilor.

— A mea, domnule rade-bărbi – zise don Quijote –, nu este deloc nechibzuită, ci adânc chibzuită.

— Nu zic asta – replică bărbierul –, dar experiența a arătat că toate sau mai toate proiectele himerice propuse Maiestății Sale sunt fie imposibile sau smintite, fie spre paguba regelui sau a regatului.

— Ei bine, al meu – zise Don Quijote – nu e nici imposibil, nici smintit, ci este cel mai lesnicios, cel mai just și cel mai inspirat și mai repede aplicabil din câte pot încolți în gândirea vreunui himerist.

— Zăbovești cam mult să ni-l spui, seniore don Quijote – zise preotul.

— N-aș vrea – zise don Quijote – să-l spun aici și acum, iar mâine-n zori să se trezească în urechile domnilor consilieri, ca să se aleagă altcineva cu favorurile și răsplata muncii mele.

alarmante. Flota otomană putea să atace (*bajaba* „cobora“, adică își părisea baza din Constantinopol) oricând coastele Spaniei și ale Italiei meridionale.

³⁵ Malta, ultimul refugiu-enclavă al Ordinului cavalerilor Sfântului Ioan de la Ierusalim, fusese asediată în 1565. La situația ei, don Quijote putea fi, așadar, cu atât mai sensibil.

— În ce mă privește – zise bărbierul –, îmi dau cuvântul, aici ca și-n fața lui Dumnezeu, să nu spun ce va fi să-mi spui domnia ta nici regelui, nici turnului³⁶, nici vreunui muritor, jurământ pe care l-am învățat din balada cu preotul care, la introitus, l-a-nștiințat pe rege de hoțul ce-i furase suta de dubloni și catârul iute de picior³⁷.

— Nu știu povestea asta – zise don Quijote –, știu însă că jurământul acesta e bun, încredințat fiind că domnul bărbier este om de ispravă.

— Chiar de n-ar fi – zise preotul –, garantez eu și răspund pentru el că în cazul de față nu va vorbi mai mult ca un mut, sub pedeapsa sentinței cu tot cu cheltuielile de judecată.

— Dar pentru domnia ta cine garantează, domnule părinte? – zise don Quijote.

— Profesiunea mea – răspunse preotul –, care este să păstrez secretul.

— Ei, fir-aș să fiu! – zise atunci don Quijote –. Ce trebuie mai mult decât ca Maiestatea Sa să dea poruncă, prin strigare publică, negreșit, să mi se strângă la curte într-o zi anume-aleasă³⁸ toți cavalerii rătăcitori ce cutreieră Spania, că și de-ar veni doar o jumătate de duzină, s-ar putea să fie printre ei unul în stare să distrugă el singur toată puterea Turcului? Fiți atenți la mine, domnilor, și urmăriți-mă. Ce, e oare o noutate ca un singur cavaler rătăcitor să sfărâme o armată de două sute de mii de oameni, ca și cum toți împreună ar fi un singur grumaz sau ar fi făcuți din turtă de migdale?³⁹ Dacă nu, ia spuneți-mi câte istorii nu sunt pline de miracolele astea. Dacă ar fi să mai trăiască azi, într-un ceas rău pentru mine, că-n numele altcuiva nu vreau să vorbesc, faimosul don

³⁶ Expresie proverbială împrumutată din jocul de șah: „Ni a rey, ni a roque“, adică nimănui (sp. *enrocar* „a face rocadă“).

³⁷ Se referă la o snoavă în care un preot, victimă a unui furt de care luase cunoștință la spovedanie, se folosește de o stratagemă pentru a-l da pe vinovat pe mâna justiției, fără însă a viola secretul sacramentului.

³⁸ Par două versuri dintr-o baladă neidentificată.

³⁹ Pasajul acesta a inspirat echivocul interpretării lui Dostoievski, vezi Fr. Maldonado de Guevara, „Dostoyevsky y el Quijote“, *Anales Cervantinos*, 3, pp. 367–375 (1953).

Belianís sau vreunul din nenumărata descendență a lui Amadís de Gaula! Păi dacă ar trăi azi vreunul dintre aceștia și s-ar înfrunta cu Turcul, zău că n-aș pune rămășag pe victoria acestuia. Ci Domnul va veghea asupra poporului său și-i va hărăzi pe cineva care, chiar de nu va fi la fel de brav ca răposaii cavaleri rătăcitori, cel puțin nu le va fi mai prejos în eroism; Dumnezeu mă-nțelege, și mai mult nu spun.

— Vai! – zise nepoata la vorbele acestea –. Să mor dacă stăpânul meu nu vrea să se facă iarăși cavaler rătăcitor!

La care don Quijote zise:

— Cavaler rătăcitor voi muri, iar Turcul coboare și urce când o vrea și cât de puternic îi va da mâna, că zic iarăși că mă-nțelege Dumnezeu.

Atunci zise bărbierul:

— Vă rog stăruitor, domnilor, să-mi dați învoire să istorisesc o poveste scurtă care s-a întâmplat la Sevilla și pe care, întrucât vine-aici ca turnată, tare-mi vine s-o povestesc.

Don Quijote îi acordă învoirea, iar preotul și ceilalți atenția lor, și el începu precum urmează:

— În balamucul din Sevilla⁴⁰ se afla un om care fusese dus acolo de rude pentru că era lipsit de judecată. Își luase diploma în drept canonic la Osuna⁴¹, dar și la Salamanca să și-o fi luat, tot n-ar fi lipsit să fie nebun. Diplomatul ăsta, după câțiva ani de reculegere, s-a încredințat că se cumințise și că era întreg la minte și, cu închipuirea asta, i-a scris arhiepiscopului și l-a implorat stăruitor și cu argumente foarte bine ticluite să poruncească să fie scos din mizeria aceea în care trăia, deoa-rece, prin mila Domnului, își recăpătase judecata pierdută, dar rudele, ca să se bucure de parte din averea lui, îl țineau acolo și, în pofida adevărului, voiau ca el să rămână nebun până la moarte. Arhiepiscopul, convins de numeroasele bilete bine aduse din condei și discernătoare, îi porunci unui capelan de-al său să se informeze pe lângă rectorul casei dacă cele scrise de licențiatul acela erau adevărate și totodată să stea de

⁴⁰ Numele oficial era *Hospital de los Inocentes*.

⁴¹ Universitatea din Osuna, fondată în 1548 de către don Juan Téllez Girón, era considerată „minoră“ și, la fel ca aceea din Sigüenza (*DQ* I, 1), pare a fi fost ținta multor ironii. Cervantes o menționează în diverse rânduri în aceeași termeni.